Snagazin

snaga

REVIJA ZA BOLJŠI ŽIVLJENJSKI SLOG

MODNA ZGODBA: NEKAJ STAREGA, NEKAJ BABIČINEGA, NEKAJ PRAVIČNEGA

SKRIVNOSTI NAJBOLJŠE HRANE

BI KUPILI IZDELEK Z OZNAKO "MADE IN SWEATSHOP"?

Snaga Ljubljana

Čisto do vašega praga že od leta 1920.

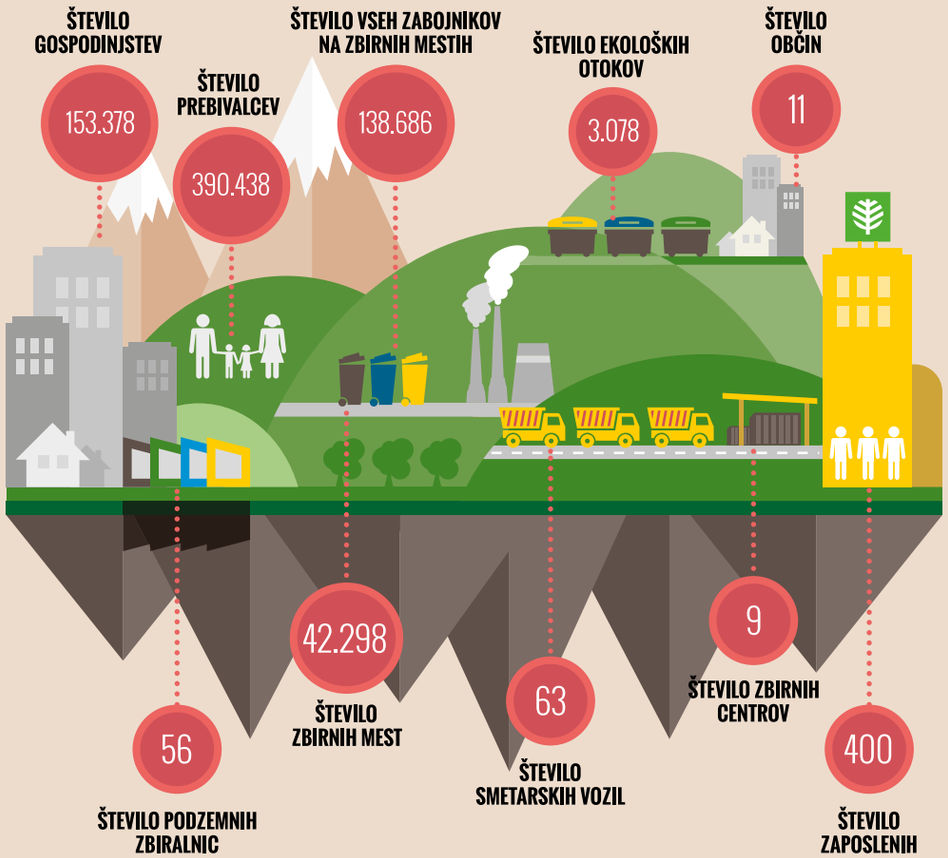

snaga

Janko Kramžar,
direktor

O SAMOUMEVNOSTI

Srečneži, rojeni v zahodnem svetu, živimo življenje, v katerem je marsikaj samoumevno. Voda teče iz pipe, smeti so odpeljane, trgovinske police polne, vseh nekaj sto televizijskih programov deluje ... Naš svet je, če ga primerjamo s preostalim delom našega planeta, varen, zdrav in predvidljiv. Tudi v Snagi smo se še pred kratkim varno oklepali območja udobja. Res je, da smo korenito spremenili sistem ravnanja z odpadki, posodobili infrastrukturo in začeli graditi enega najsodobnejših in najmodernejših centrov za ravnanje z odpadki, a hkrati se nismo kaj dosti ukvarjali z družbo, v kateri živimo. Počeli smo to, kar se pač od komunale pričakuje, torej predvsem ozaveščali, kaj spada v kateri zabojnik.

Tri leta so minila, odkar nismo več »samo« komunalci. Zavedamo se svoje odgovornosti, da bo ta svet, ko ga zapustimo, malenkost boljši, kot je bil takrat, ko smo prišli nanj. Zato smo letošnjo publikacijo zasnovali v obliki revije, kjer so v prvem planu ljudje in ne več odpadki. Na eni strani tisti, ki izbiramo, kupujemo in porabljamo, na drugi tisti, ki za nas šivajo poceni oblačila, izkopavajo strupene kovine za naše pametne telefone in v suženjskih razmerah pridelujejo kakav, riž, kavo ...

Čeprav nas ločuje na tisoče kilometrov, so naša življenja neločljivo povezana z njihovimi. In čeprav nam to ni všeč, ne moremo spregledati resnice: tudi mi smo odgovorni za razmere, v kakršnih oni živijo in delajo, kakor je zapisal Ernest Hemingway: »Noben človek ni otok, vsak človek je del celine.« Pomislimo na to, ko bomo naslednjič kupovali kavo, čokolado ali novo oblačilo. Odločajmo se odgovorno.

In ne pozabimo biti hvaležni za vse, kar imamo, kajti nič ni samoumevno.

Ali bi kupili jabolka, če bi vedeli, da jih po 12 ur na dan obirajo otroci?

Pogovor z Živo Lopatič

RCERO Ljubljana – edinstven v Sloveniji, zgled Evropi

Slovenija je lepa destinacija za ustvarjanje dobička s cenenimi živili

Pogovor z dr. Alešem Kuharjem

SNAGAZIN

KAZALO

6 Čisto sveže

8 Skrivnosti najboljše hrane

13 Slovenija je lepa destinacija za ustvarjanje dobička s cenenimi živili
Pogovor z dr. Alešem Kuharjem

16 Ali bi kupili izdelek z oznako »Made in Sweatshop/Izdelano v potilnici«?

20 Trije trendi te sezone: poenostavitev, večstranskost in kakovost

21 Modna zgodba: nekaj starega, nekaj babičinega, nekaj pravičnega

25 Doma v Sloveniji smo v mnogočem privilegirani
Pogovor z Mojco Mavec

28 Lepo in odgovorno

30 RCERO Ljubljana − edinstven v Sloveniji, zgled Evropi

32 Ali bi kupili jabolka, če bi vedeli, da jih po 12 ur na dan obirajo otroci?
Pogovor z Živo Lopatič

35 Se ves trud (sploh) izplača?

37 Ljubljana, prvakinja v ločevanju odpadkov

38 Skrb za urejeno mesto je timsko delo

41 Hitro in preprosto

43 Kam odpeljati dotrajan kavč?

46 Vprašali ste Snago

47 Urnik zbiranja nevarnih odpadkov

49 Servisne informacije

REVIJA
ZA BOLJŠI
ŽIVLJENJSKI
SLOG

Čisto sveže

ZGODBA IZ NASLOVNICE: ETIČNA MODNA FOTOGRAFIJA

Društvo fotografov Fotorama, Zadruga Buna, nevladne organizacije in ljubljanska Snaga so združili moči, da opozorijo na problematiko neetičnega delovanja modne industrije. S fotografsko razstavo želijo opozoriti na modne proizvajalce oblačil, ki izkoriščajo ljudi in okolje, da bi povečali lastne zaslužke, in pokazati druge možnosti oblačenja, kot sta v svetu vse bolj uveljavljena pravična trgovina in obleke iz druge roke. Vse »modelke« na fotografijah nosijo svoja oblačila iz pravične trgovine ali iz druge roke, naličene pa so z naravno kozmetiko iz pravične trgovine.

PRVA SLOVENSKA TRGOVINA BREZ EMBALAŽE

Snaga bo skupaj s partnerji v središču Ljubljane odprla alternativno nakupovalno središče, ki bo na enem mestu omogočalo trajnostno potrošniško izkušnjo. Pod eno streho bodo svoja vrata odprla prva slovenska trgovina brez embalaže, večnamenska kavarna in izposojevalnica stvari. V novem središču boste lahko kupili različne izdelke lokalne pridelave ali pravičnotrgovinska živila brez embalaže, uživali v skodelici pravične kave in si izposodili stvari, ki jih potrebujete zgolj za kratek čas. Kdaj in kje, boste izvedeli (tudi) s pomočjo medijev.

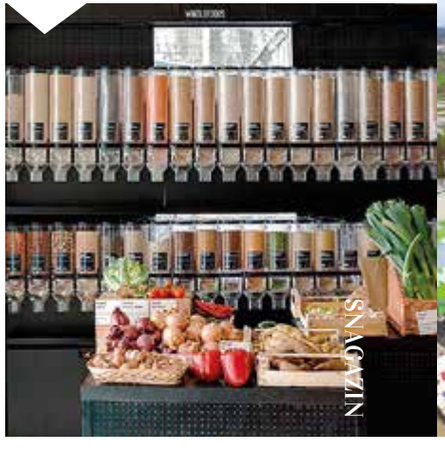

RCERO LJUBLJANA — EDINSTVEN V SLOVENIJI, ZGLED EVROPI

V Sloveniji je ob koncu leta 2015 zaživel največji okoljski kohezijski projekt v državi – Regijski center za ravnanje z odpadki, RCERO Ljubljana. Za mogočnimi stavbami, ki so le lučaj od središča prestolnice, napredna zelena tehnologija obdeluje odpadke tretjine Slovenije in zagotavlja številna zelena delovna mesta. Izjemen projekt, v katerega je trenutno vključenih 37 občin, je primer dobre prakse v lokalnem in evropskem merilu.

LJUBLJANA, ZELENA PRESTOLNICA EVROPE 2016

Ljubljana je naziv Zelena prestolnica Evrope 2016 prejela, ker je po besedah Evropske komisije naredila največ sprememb v pravo smer v najkrajšem časovnem obdobju. Zaprtje mestnega središča za motorni promet, spodbujanje trajnostne mobilnosti, učinkovit sistem ravnanja z odpadki, uvedba podzemnih zbiralnic, ki skrbijo za večjo urejenost ulic, kakovostna pitna voda, številne zelene površine in še bi lahko naštevali. Zeleno leto je razdeljeno na tematske mesece: junija je nosilna tema energetska učinkovitost, julija biodiverziteta in čebele, avgusta trajnostni turizem, septembra trajnostna mobilnost in skrb za kakovost zraka, oktobra les – neprecenljivi dar narave, novembra prilagajanje podnebnim spremembam, decembra pa ekoinovacije, zelena delovna mesta in trajnostno lokalno upravljanje. Aktualne novice so na spletni strani *www.zelenaljubljana.si*.

PRENOVLJENA SNAGINA IGRALNICA V MINICITYJU LJUBLJANA

Minicity Ljubljana je mesto v malem, namenjeno otrokom. V kreativnem otroškem mestu Minicity otroci namesto na klasičnih igralih čas preživljajo v televizijskem in radijskem studiu, na letalu, v zobozdravstveni ordinaciji, na gasilski postaji itd. Med igralnimi enotami je tudi Snagina hiška ponovne uporabe, kjer otroci lahko kuhajo v unikatni reuse kuhinji, se oblečejo v komunalne delavce, ustvarjajo na delavnicah in se igrajo z retroigrami. Več na *www.minicity.si*.■

Skrivnosti najboljše hrane

Se spominjate vonja mamine goveje juhe ali polnjenih paprik s pire krompirjem? Mnogi svojo najljubšo jed povezujejo z otroštvom in sploh imamo do hrane odnos, ki je močno povezan z našim osebnim življenjem in družino, v kateri smo odraščali.

Hrana in prehranjevanje sta torej pogosto povezana z močnimi čustvenimi doživetji. Nanje vplivajo okus, vonj, barva, kakovost, oblika in embalaža. Kaj pa je pri izbiri hrane zares pomembno in čemu posvečamo premalo pozornosti?

Lokalno pridelana hrana je zaradi kratke poti do potrošnika kakovostnejša. Sadje in zelenjava iz bližine ohranita več vitaminov, raziskave pa potrjujejo, da je na slovenskih kmetijah pridelana zelenjava dvakrat manj obremenjena z ostanki pesticidov kot tista iz uvoza. Večina v Sloveniji vzgojene zelenjave je tudi vključena v integrirano pridelavo. To pomeni, da so kmetje vključeni v sistem kontrolirane pridelave, kjer se upoštevajo višji okoljski standardi kot v državah, ki konkurirajo slovenski zelenjavi.

Sadje in zelenjava, ki pripotujeta od daleč, sta običajno pobrana prezgodaj, ko plodovi še niso dozoreli, kar vpliva tudi na slabše izražen okus, poleg tega pa na poti do prodajnih polic izgubijo precejšen del svojih hranilnih snovi. Močno npr. pade vsebnost vitamina C, prav tako se zmanjšajo vrednosti vitaminov A, B in E. Pri skladiščenju in prevozu iz oddaljenih krajev se pogosto uporabljajo tudi kemične snovi za zaviranje zorenja, podaljševanje trajnosti in videza svežine, ohranjanje barve in podobno.

ENAKA IMENA, RAZLIČNA KAKOVOST

Veliko prehranskih multinacionalk Slovenijo uvršča med trge z nižjo kupno močjo. To pomeni, da na slovenski trg pošiljajo izdelke, narejene v nizkocenovnih obratih v nekdanjih vzhodnoevropskih državah. Problematično pa je, da je cena enaka ali celo višja kot pri izdelkih, ki so naprodaj npr. v Nemčiji in so tudi kakovostnejši, kar je dokazano.

S kemijsko in senzorično analizo so primerjali 23 izdelkov iste blagovne znamke, ki se pod enakim imenom in pakiranjem v enako embalažo prodajajo na dveh različnih trgih – na nemškem in češkem. Pri tretjini testiranih izdelkov so ugotovili pomembne razlike v sestavi, okusu in čvrstosti. Običajno so argumenti za razlike različne preference, okusi ali pričakovanja potrošnikov. Rezultati raziskave pa kažejo, da te razlage ne držijo, saj količina mesa v izdelku ni povezana s preferencami potrošnikov, ker so enotne: čim več, čim boljše in po čim nižji ceni. Bistvene razlike so bile tudi v cenah, in to nasprotno, kot bi pričakovali: 14 izdelkov je bilo na Češkem dražjih kot v Nemčiji.

Oddelek za kemijo in kemijsko tehnologijo Fakultete za naravoslovje Karlove univerze v Pragi je lani izvedel raziskavo, ki potrjuje, da multinacionalke na različnih trgih pod enakim imenom ponujajo izdelke različne kakovosti. Rezultati so na primer pokazali, da ima ledeni čaj Nestea Ice Tea Lemon, kupljen v čeških trgovinah, kar 40 odstotkov manj čajne vsebine kot ledeni čaj, kupljen v Nemčiji. Ribje palčke Iglo, kupljene na Češkem, imajo sedem odstotkov manj mesa kot palčke, kupljene v Nemčiji. ■

“Raziskava Karlove univerze v Pragi je pokazala, da multinacionalke na različnih trgih pod enakim imenom ponujajo izdelke različne kakovosti.”

RAZKRIVAMO

„Verjamete, da je treba pojesti vsaj en topel obrok na dan? Četudi je to juha iz vrečke, polna treh zapeljivcev - sladkorja, soli in maščob? Ne škodite si. Boljša izbira je nekaj svežega, čeprav hladnega.“

VSEBINA JE POMEMBNEJŠA OD EMBALAŽE

Zamrznjena zelenjava je najboljša alternativa za svežo v času, ko lokalno pridelane sveže zelenjave še ni na voljo oziroma je iz različnih razlogov ne moremo kupiti. Sodobno hitro zamrzovanje ohrani skoraj vse hranilne lastnosti sveže zelenjave, zato je vsekakor bolje kupiti zamrznjeno cvetačo kot tisto, ki je na police supermarketa pripotovala od daleč. Pri nakupu take zelenjave moramo biti pozorni na znake, ali je bila morda temperatura v zamrzovalniku previsoka. Če se na zelenjavi nabira led ali so deli sprijeti v kepe, je bolje, da take zelenjave ne kupimo. Čeprav je zamrznjena zelenjava pravilno hranjena (vsaj pri –18 °C), ni mogoče povsem ustaviti procesa razgradnje vitaminov; povprečno se na mesec izgubi od 1 do 5 odstotkov vitaminov. Rok uporabe zamrznjene zelenjave je lahko tudi do tri leta, zato je priporočljivo, da izberemo sveže zamrznjeno zelenjavo, katere rok uporabe je še zelo dolg.

Pri stalnem pomanjkanju časa se zdi predpripravljena hrana (zamrznjene pice, omake, lazanje, juhe iz vrečk ipd.) odlična izbira. Industrija dobro ve, kako nas zapeljati in obdržati: s pravilnim razmerjem med soljo, sladkorjem in maščobami. Kot so pokazali številni potrošniški testi (pri nas se s tem ukvarja Zveza potrošnikov Slovenije), so tovrstna živila odločno prepolna vseh treh »zapeljivcev«. Predpripravljena hrana vsebuje še veliko drugih dodatkov, ki naredijo obrok privlačnejši: arome, barvila, konzervansi. Osnovni namen aditivov je podaljšanje roka uporabnosti, žal pa jih proizvajalci vse pogosteje dodajajo zato, da so živila na pogled lepša in imajo izrazitejši okus. Poleg tega z nakupovanjem te hrane prispevamo še k večjemu kupu odpadkov v domačem gospodinjstvu, embalažo, ki združuje različne materiale, pa je včasih popolnoma nemogoče ustrezno ločiti.

Trgovinske police nam ponujajo različne mlečne in biskvitne rezine, ki naj bi nadomestile zajtrk ali malico. Največji porabniki so otroci, ki jim starši tovrstne prigrizke kupujejo v dobri veri, da so boljša izbira kot npr. piškoti ali čokoladice. Pa je res tako? Ena od zelo priljubljenih biskvitnih rezin tehta 30 gramov in vsebuje blizu 10 gramov sladkorja. Če sladkorju prištejemo še maščobo, je to skoraj polovica teže biskvitka (13,5 grama od skupaj 30 gramov). Pri tovrstnih prigrizkih, ki so pravzaprav slaščice, je dobro preveriti njihove sestavine in hranilno tabelo. ■

Slovenija je lepa destinacija za ustvarjanje dobička s cenenimi živili

Agrarni ekonomist Aleš Kuhar že nekaj let opozarja, da prihajajo k nam živila slabše kakovosti, ki so narejena z drugačnimi, manj kakovostnimi sestavinami in recepturami kot izdelki za tuje trge. Pravi, da proizvajalci dosegajo nizko ceno predvsem zaradi uporabe cenenih sestavin in dodanih aditivov. Zares problematično pa je, da slovenski potrošniki plačamo za izdelek nižje kakovosti enako ali celo višjo ceno, kot jo plačajo nemški potrošniki za enak izdelek. Ta je bil proizveden za zahtevnejše trge – torej gre za kakovostnejši izdelek. To nas mora zelo skrbeti.

Velikokrat opozarjate na (ne)kakovost izdelkov na naših policah. Zakaj prihaja do tega?

Globalni proizvajalci hrane uvrščajo Slovenijo med manj zahtevne trge. To pomeni, da k nam pošiljajo blago, ki je narejeno v obratih, kjer je proizvodna cena nižja. Proizvajalci dosegajo tako ceno predvsem s prilagajanjem receptur in uporabo surovin nižje kakovosti. Posebno

zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da za ceneno živilo, ki ga kupijo kupci na primer v Belorusiji ali Romuniji za pol evra, zaračunajo slovenskemu potrošniku evro in pol. Zato imata proizvajalec in trgovec visok dobiček, slovenski potrošnik pa veliko škodo.

Na kaj morajo biti kupci še posebno pozorni? Kateri izdelki so najbolj problematični?

Poleg sadja in zelenjave so najbolj problematični uvoženi siri, meso, mesni izdelki in sladki program, torej čokolade in piškoti. Razlika je v deležih najdražjih surovin – kakava – in še pogosteje v kakovosti uporabljenih surovin in dodatkov, s katerimi prikrivajo slabšo kakovost ključnih sestavin. Živilo slabše kakovosti prepoznamo, če upoštevamo nekaj preprostih pravil. Pri mesnih izdelkih lahko na primer potrošnik ceno klobase ali hrenovke primerja s ceno osnovne surovine, ki jo v tem proizvodu pričakuje – torej ceno mesa. In nižja cena procesiranega živila od cene osnovnega živila je znak, da gre za izdelek slabše kakovosti. Imamo seveda tudi izjeme. Pri diskontnih trgovcih lahko kupimo enak izdelek slovenskega porekla po precej nižji ceni kot pri klasičnem trgovcu. Toda če se želimo izogniti cenenim živilom, mora biti naše osnovno vodilo pri nakupu živil kakovost.

> **“Slovenci znamo zelo dobro razlikovati kakovost pri nakupu avtomobila, pri hrani pa ne povezujemo cene in kakovosti.”**

Kakšni potrošniki smo Slovenci?

Slovenski potrošnik je izrazito občutljiv na ceno, predvsem pri nabavi hrane. Slovenci znamo zelo dobro razlikovati kakovost pri nakupu avtomobila, pri hrani pa ne povezujemo cene in kakovosti. Hitro smo navdušeni nad živilom, ki je zapakirano v privlačno embalažo in se pojavlja v oglasih, in velikokrat je že to dovolj veliko jamstvo, da je živilo dobro. Ne zavedamo pa se, da dobimo pri izjemno nizkih cenah slabšo hrano. Lahko bi rekli, da povprečnemu slovenskemu potrošniku pri izbiri hrane manjka osnovna kompetenca – razumevanje kakovosti.

Radi verjamemo, da je slovenska hrana kakovostnejša kot uvožena. Ali to drži?

Če primerjamo kakovost dveh primerljivih izdelkov – enega s slovenskim in drugega s tujim poreklom – lahko z gotovostjo zatrdim, da je naš izdelek kakovostnejši, predvsem zato, ker je velika večina hrane, ki pride na slovenski trg, cenena, proizvedena torej s primarnim ciljem, da je najcenejša, vse drugo, na primer kakovost, pa je drugotnega pomena. Zato se ta hrana po kakovosti ne more primerjati s hrano, katere prvotni namen je kakovost, okusnost in varovanje zdravja. Potrošnik mora predvsem ugotoviti, ali je bilo živilo proizvedeno samo zato, da bo ceneno, torej nekakovostno.

Ali so v drugih državah potrošniki bolj zvesti lokalnim proizvajalcem?

Zagotovo. Precejšnjo razliko lahko opazimo že v sosednjih državah. V Italiji, na primer, so zelo izrazite lokalna usmerjenost, pripadnost in pestrost hrane. To velja tudi za avstrijske potrošnike, ki so izjemno zvesti domačim proizvodom. Prostora za tuje proizvajalce skorajda ni. In čeprav bi se na policah znašel slovenski izdelek, ki je enake kakovosti in cenejši kot avstrijski, bo avstrijski potrošnik vedno izbral slednjega. Tudi če bi trgovec umaknil kakšne priljubljene proizvode in jih nadomestil z uvoznimi, bi se potrošniki odločno odzvali in zahtevali izdelek domačega proizvajalca. Slovenski potrošniki pa žal nimamo takih zahtev. ■

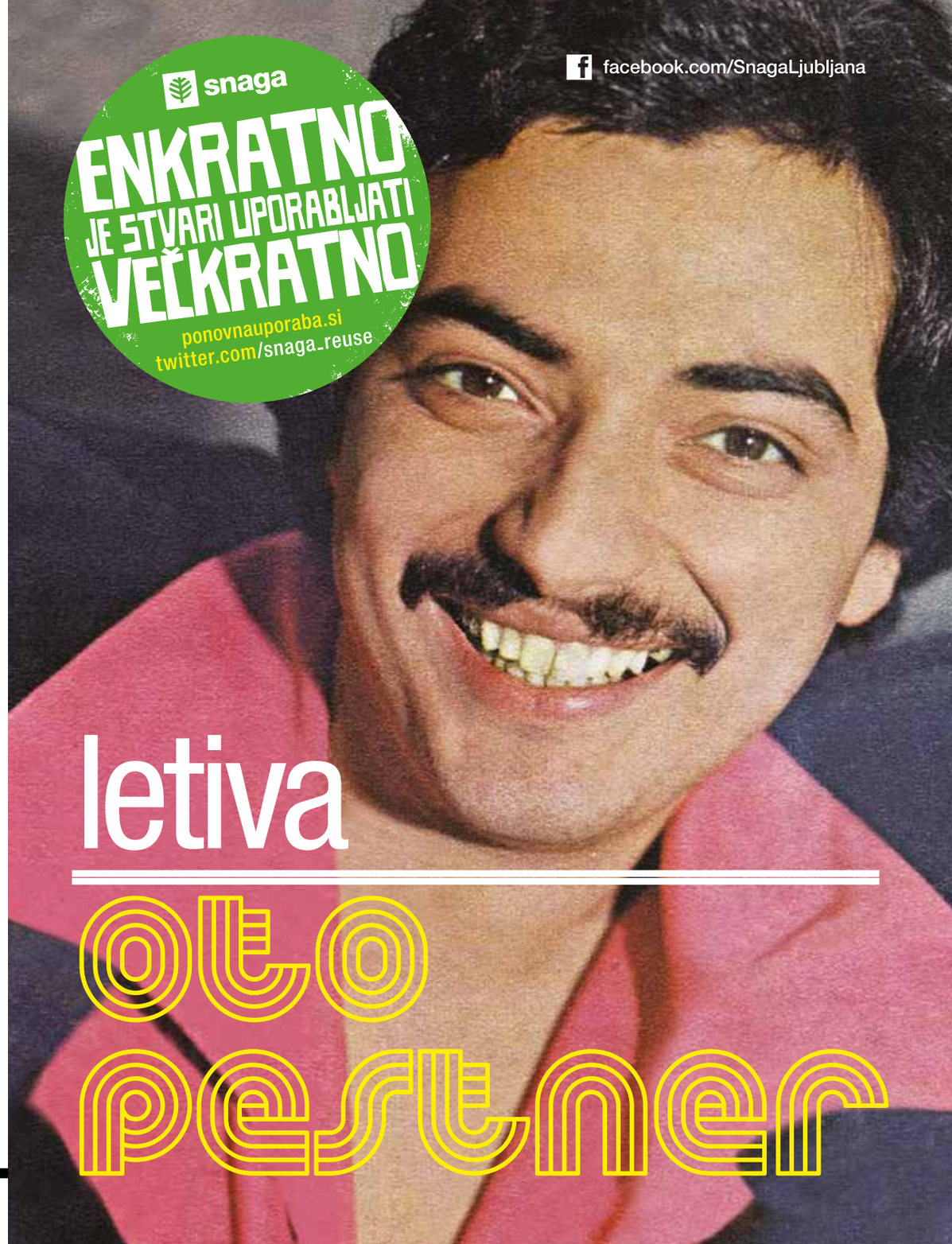

Ali bi kupili izdelek z oznako »Made in Sweatshop/ Izdelano v potilnici«?

V zahodnem svetu smo prepričani, da si za svoje delo zaslužimo pravično plačilo in da imamo pravico delati v varnem okolju. To, da bi našega šestletnika naslednji teden namesto v vrtec ali šolo poslali v tovarno, na polje ali v rudnik, se nam zdi nemogoče. Hkrati se nam zdi samoumevno, da otrokom kupimo superge znane športne znamke, ki so jih na drugem koncu sveta izdelali otroci, in da so nam v trgovinah na voljo oblačila za 15 evrov in manj. A tekstilne multinacionalke lahko oblačila po ceni nekaj evrov prodajajo samo zato, ker jih delavci na drugem koncu sveta zašijejo za nekaj centov na uro.

Vsem tovarnam, imenovanim potilnice ali »sweatshops«, je skupno troje: dolgi, tudi šestnajsturni delovniki, nizko plačilo, s katerim sebi in svoji družini ne morejo zagotoviti niti dovolj hrane, ter nevarne in nezdrave delovne razmere. Delavci v potilnicah pogosto tudi spijo, saj jih od konca enega do začetka drugega delovnika loči le nekaj ur. Države, kjer je največ takih tovarn in ki so zapisane na všitkih naših oblačil, so predvsem v Bangladešu, Indiji, Vietnamu, Kambodži in na Kitajskem. Več kot 90 odstotkov delovne sile v tovarnah je žensk, ki so odpuščene takoj, ko zanosijo. V tovarnah radi zaposlujejo tudi otroke, saj so še cenejša delovna sila kot odrasli izkoriščani delavci. V azijskih potilnicah na primer delajo petletni otroci, ki delovnik začnejo ob šestih zjutraj in končajo ob sedmih zvečer. Zaslužijo 18 evrskih centov na dan.

Plačilo, ki ga dobivajo delavci v teh tovarnah, je tako revno, da bi podvojitev njihove mezde končno ceno izdelka povišala za samo 1,8 odstotka. V Bangladešu, na primer, je dnevno plačilo dva evra. Bangladeš je drugi največji proizvajalec oblačil na svetu. Tam 3,5 milijona ljudi v 5000 potilnicah šiva oblačila znamk H&M, Zara, Gap itn.

Mesečna plača delavcev v bangladeški tekstilni industriji je po hudi nesreči, ko se je zrušila ena od tovarn, zgradba Rana Plaza, in pod seboj pokopala 1129 ljudi, narasla na 60 evrov. Delavnik traja šest dni, seveda porodniški dopust in sindikati ne obstajajo.

V društvu Humanitas opozarjajo na grdo resnico, tako drugačno od nasmejanih družin z oglasov: suženjstvo se pravzaprav ni nikoli končalo, temveč je samo spremenilo obliko. Po ocenah različnih organizacij je med 21 in 36 milijoni ljudi ujetih v suženjske odnose,

Foto: Arne Hodalič

SNAGAZIN

> “Multinacionalke lahko oblačila po ceni nekaj evrov prodajajo samo zato, ker jih delavci na drugem koncu sveta zašijejo za nekaj centov na uro.”

okoli 55 odstotkov je žensk in 26 odstotkov je otrok. Oblik suženjstva je več: prodajanje in izkoriščanje otrok, prisilna prostitucija, prisilno delo in delo za odplačevanje dolga, npr. ilegalnih priseljencev, ki za namestitev in hrano delajo v nedogled in tovrstnega »dolga« v bistvu nikoli ne odplačajo. Največ suženjskega dela je v rudarstvu, gradbeništvu, ribištvu, kmetijstvu in tekstilni industriji. Suženjstvo v naše domove, pisarne in šole prihaja prek več kot sto dvajset izdelkov, ki jih uporabljamo vsak dan – od kave, mobilnih telefonov in računalnikov do oblačil in čevljev.

Večina ljudi je prepričana, da so podjetja glavni krivci za izkoriščanje delavcev, otroško delo in uničevanje okolja. Toda čeprav bi želeli verjeti drugače, je dejstvo, da potrošniki s svojimi nenasitnimi željami podjetja spodbujamo k še večji ponudbi, še večji produkciji in še nižjim cenam.

Foto: Arne Hodalič

VI ODLOČATE, KDO DOBI VAŠ DENAR

Z nekaj kliki po spletu je vsaj pri večjih blagovnih znamkah mogoče ugotoviti, v kakšnih razmerah so izdelki nastali. Nizkocenovne znane znamke skoraj vedno sodelujejo z lokalnimi tovarnami, ki izkoriščajo otroke in kjer vladajo nečloveške razmere za delavce. Če vam to ni všeč, bojkotirajte njihove izdelke. Morda se vam osebni bojkot ne zdi učinkovito sredstvo boja, toda ko je bojkot dosegel kritično maso, je svoje poslovne prakse spremenilo že marsikatero podjetje.

Zavedajte se svoje moči: vaša odločitev je, komu boste dali svoj denar. Obstajajo proizvajalci (na primer American Apparel, Patagonia), ki najemajo le podizvajalce, ki ne izkoriščajo delavcev in otrok. Tudi v tekstilni industriji je mogoče delati tako, da se delavcev ne izkorišča, so primerno plačani in da v tovarnah ne delajo otroci.

Uporabite svojo moč, spregovorite (na družabnih omrežjih), zahtevajte odgovore, bojkotirajte in tako vplivajte!

Oblačila so postala potrošna roba. Na razprodaji za polno vrečko oblačil plačate manj kot za tedenski nakup špecerije. Saj bi kupovali pri nas izdelane izdelke in izdelke iz pravične trgovine, ročno narejena oblačila, modo domačih ustvarjalcev, pravite, pa ne zaslužite dovolj oziroma vam družinski proračun tega ne omogoča.

Zanimivo je, da potrošniki vedno bolj poznamo in uveljavljamo svoje potrošniške pravice, po drugi strani pa pokupimo vse, kar je na trgu, in pri tem upoštevamo samo svoj lastni interes: čim več za čim manj denarja. Grenka resnica je, da smo soodgovorni za razmere v družbi, za suženjstvo, izkoriščanje in otroško delo.

Vse to drži, vendar si tudi tisti, ki so primerno plačani, dovolijo kupovati nepravične izdelke. Marsikaj, kar je naprodaj v pravični trgovini, na primer kava ali čokolada, pa tako ali tako predstavlja luksuz. Poleg tega večina od nas kupuje občutno preveč – od tekstila in igrač do hrane. Ne gledamo na kakovost, pač pa na modne trende. Še pred kratkim so v trgovine nova oblačila prihajala v kolekcijah pomlad/poletje in jesen/zima. Zdaj prihajajo nova oblačila v tako priljubljene nizkocenovne trgovine dvakrat na teden!

Če nam ni všeč, kje in kako ta oblačila nastajajo, in nimamo sredstev za nakup etično narejenih oblačil, se lahko odločimo za trgovine »2'nd hand/vintage«, izmenjavo oblačil oziroma si nekajkrat na leto kupimo kakšen kakovosten kos. Po drugi strani pa vsa tista oblačila, obutev in dodatke, ki jih praktično ne nosimo, prodamo ali zamenjamo.

Kaj pa predsodki? Vas trgovine »2'nd hand« ne mikajo, ker naj bi imele čuden vonj, ker ne veste, kdo jih je prej nosil in ker se vam tovrsten nakup oblačil zdi nehigienski? Ste kdaj pomislili, koliko ljudi je pred vami pomerilo hlače ali majico v vsem najljubši trgovini? Veste, da je vonj oblačil v teh trgovinah pravzaprav vonj nevarnih kemikalij, ki jih uporabljajo za barvanje ali mehčanje materialov?

Če se vam zdi grozno uporabljati stvari, ki jih je pred vami uporabljal kdo drug – kaj pa brisače in posteljnina v hotelih in apartmajih? Kozarci in pribor v gostilnah? Mehki hotelski plašči, rabljen avto s tekstilnimi sedeži?

Moška, ženska in otroška oblačila iz sistema pravične trgovine lahko kupite tudi prek spleta: *www.peopletree.co.uk, www.braintreeclothing.com, www.gatherandsee.com, store.americanapparel.co.uk, eu.patagonia.com, littlegreenradicals.co.uk, www.avaandluc.com, www.loveitloveitloveit.co.uk, www.lillyandsid.com, www.welovefrugi.com.* ■

Trije trendi te sezone: poenostavitev, večstranskost in kakovost

PET PREPROSTIH NASVETOV, KI JIH LAHKO UPORABITE VSAK DAN, DA BO VAŠE ŽIVLJENJE POLNEJŠE IN MANJ STRESNO.

1 ZNEBITE SE STVARI, KI NE DELUJEJO

Vse, kar imate doma, pa ne deluje ali ne uporabljate, samo zavzema prostor in trati čas (ko stvari prestavljate, ko čistite in pospravljate). Prodajte prek spleta, zamenjajte, podarite ali odnesite v Center ponovne uporabe, kjer pokvarjene izdelke popravijo in jih ponudijo novemu lastniku.

2 NEHAJTE KUPOVATI NA ZALOGO

Raziskave kažejo, da ljudje stvari kupujemo na zalogo zaradi negotovosti (finančne ali kakšne druge), kopičenje stvari pa nam daje lažen občutek udobja in varnosti. Pogosto pa izdelkov, kupljenih na zalogo (hrana, ličila, negovalna kozmetika), sploh ne (u)porabimo, saj se nam pokvarijo oziroma jim poteče rok trajanja ali pa nam takrat, ko »pridejo na vrsto«, sploh niso več všeč.

3 NE KUPITE SAMO ZATO, KER »IMAJO VSI« ALI KER JE V TRENDU

Bodite preudarni. Pred vsakim nakupom si zato zastavite tri ključna vprašanja: ali zares potrebujem, ali moram nujno kupiti in imeti (nemara si lahko izposodim ali najamem) in ali lahko kupim iz druge roke. Če se čez en mesec izkaže, da neko stvar res morate imeti doma, jo še vedno lahko kupite.

4 NE POČUTITE SE KRIVO

Ali imate doma stvari zaradi občutka krivde, še zlasti kadar so darilo najbližjih? Stvari niso ljudje in prav nič ni narobe, če nekaterih stvari ne hranite v nedogled. Podarite jih ali prodajte, z morebitnim izkupičkom pa si plačajte vstopnico za gledališče ali koncert oziroma si omogočite tisto, kar imate radi.

5 KUPUJTE MANJ IN BOLJ KAKOVOSTNO

Imeti manj pomeni tudi manj skrbi, ki jih posedovanje prinaša. Manj čiščenja in pospravljanja, manj porabljenega prostora za shranjevanje in tudi manj stroškov. Bolj kakovostne stvari pogosto tudi dlje trajajo in so tudi lepše (enako velja za usnjeno torbo, sončna očala ali vrtno garnituro). Kakovost je sicer dražja, ampak danes lahko pravzaprav vse, kar si želite in potrebujete, kupite iz druge roke.

Nekaj starega, nekaj babičinega, nekaj pravičnega

Štirje slogi, štiri zgodbe. Vse povezuje nekaj skupnega. Želja po oblikovanju unikatnega in brezčasnega sloga, ki ne sledi modni hiperpotrošnji, temveč postavlja na prvo mesto človeka in naravo.

Obleka in čevlji iz trgovine iz druge roke.
Torba Smetumet.

Model: Ivana Florencia Oven
Foto: Ana Kuščer

Obleka Movinun, narejena v Sloveniji iz GOTS certificiranih materialov (vključno z nitjo in zadrgami). Torba Smetumet.

Model: Maša Černovšek Logar
Foto: Nadja Stare

Obleka iz babičine omare. Čevlji vintidž iz Galerije Vintage.

Model: Veronika Savnik
Foto: Ana Kuščer

Obleka People Tree iz sistema pravične trgovine. Čevlji vintidž iz Galerije Vintage.

Model: Ida Horvat Lebar
Foto: Ana Kuščer

Doma v Sloveniji smo v mnogočem privilegirani

Radovedna popotnica, strastna vrtičkarica in gurmanka, ki nas ob jutranji kavi zbuja v oddaji Dobro jutro. Mojca Mavec, simpatična televizijska voditeljica, ki jo ob sobotah lahko srečamo na ljubljanski tržnici, saj ceni lokalno in sezonsko hrano. Rada ima naravo in ustvarjalne ljudi, s katerimi si prizadeva spremeniti svet na bolje.

Prek malih zaslonov ste nas popeljali na vse konce in kraje sveta. Katero potovanje vam je pustilo najmočnejši pečat?

Vietnam, Šrilanka, sploh dežele začimb, ki jih obožujem. Všeč so mi kraji, kjer imajo stvari še pravi vonj in okus, in zato je Azija neverjetna. V Evropi obožujem Skandinavijo in njene brezmejne gozdove. Švedska me vedno navduši, tako učinkovita in inovativna je, švedski dizajn, izumi, talenti in glasbena industrija, in to na skrajnem severu Evrope!

Ko gledamo vaše oddaje, se zdi, da popolnoma posvojite kulturo in običaje ljudi v krajih, ki jih obiščete. Kako vam to uspe?

Sem občutljiv človek in rada imam ljudi. Morda veliko govorim, a še raje veliko poslušam. Zdi se mi pomembno, da z oddajami, ki jih pripravljam, vlečem vzporednice. Zanimivo je primerjati kulture, kako je nekaj pri nas in kako so nekaj

uredili drugje. Tudi tu je Švedska dober primer: tam je povprečna plača dobrih 1200 evrov bruto višja kot v Sloveniji, Švedi pa so veliko bolj zahtevni in premišljeni potrošniki. Na Švedskem so npr. za promocijo bolj trajnostnega modela ravnanja s tekstilom oblikovali nacionalno pobudo ShareWear, ki omogoča, da si ljudje med seboj izposojajo oblačila, na voljo pa so tudi nova oblačila najbolj priznanih švedskih modnih oblikovalcev. Oblačila si lahko ljudje za en teden sposodijo brezplačno, in sicer preko Instagrama. Nato jih posredujejo naprej v izposojo nekomu drugemu.

Uživate v tem, kar počnete, najverjetneje pa se je lepo vrniti domov. Kaj najbolj pogrešate, ko ste na poti?

Najbolj pogrešam urejeno prehrano. Zelo rada kuham, doma imam vrt, ki vedno ponudi kaj dobrega za v lonec. Ko sem v Sloveniji, vsak dan skuham vsaj kosilo. Povsem drugačen občutek je, če vsak dan ješ svojo hrano, za katero veš, od kod prihaja in kako je pripravljena.

Radi imate tujo kulinariko, velikokrat pa poveste, da ste tudi velika ljubiteljica slovenske hrane, predvsem sadja, zelenjave in zelišč. Kakšen je vaš odnos do hrane? Na kaj ste najbolj pozorni?

Pazim, da jem sezonsko in lokalno. Kjer koli sem, v Sloveniji pa sploh, saj imamo izjemno ponudbo. Vsak letni čas prinese nekaj svojega. V zadnjih letih ljudje vedno bolj razumejo, zakaj je pomembno skrajšati hrani poti do naše mize. Me pa zelo moti, ker še vedno zavržemo toliko hrane. Še vedno ne znamo biti gospodarni, kupujemo veliko preveč, vse te akcije in ponudbe XXL, s katerimi nas zasipajo v trgovinah. Pri tem sem se kar disciplinirala. Nikoli več ne grem v trgovino brez listka, na katerem piše, kaj zares potrebujem. In koliko embalaže zavržem, vsakokrat ko kupim nekaj v naših supermarketih. Vem, da bo tudi Snaga odprla prvo trgovino brez embalaže v Sloveniji, kar je super. Čestitke tudi za lansko akcijo z zabojniki, ki so opozarjali na zavrženo hrano.

> **“Potovanja širijo obzorje, predvsem pa pokažejo, kako živijo drugje in da smo tisti, ki smo doma v Sloveniji, v mnogočem privilegirani.”**

Na svet velikokrat gledate z očmi popotnika. Se vam kdaj zgodi, da gledate podobno tudi na Ljubljano? Kako jo takrat vidite?

Ljubljana se je lepo našminkala v zadnjih letih, postala je še lepša in prijaznejša, zato je tudi čas, da postanemo bolj odgovorni tudi njeni prebivalci. Naziv Zelena prestolnica Evrope je lep kompliment in obveznost, da tudi sami prebivalci spremenimo nekaj v svojem življenju – začnemo bolj premišljeno nakupovati, se zanimati, kako in v kakšnih razmerah so bile stvari narejene, biti hvaležni za stvari, ki jih imamo, spoštljivo ravnati s hrano in tako soustvarjati boljši svet.

Poleg vodenja televizijske oddaje Dobro jutro pripravljate še številne druge projekte, veliko potujete. Kako vam uspe uskladiti vse obveznosti?

Svoj poklic poskušam opravljati tako, da se tudi sama vsak dan naučim kaj novega, da je vedno nov izziv, da ne zaspim na lovorikah. Zdi se mi pomembno odpirati nove teme, o katerih premalo poročamo. Tako smo uspešno končali serijo o dobrih praksah v kmetijstvu, prvo ekološko oddajo na naši televiziji, trenutno pa pripravljam projekt z imigranti o njihovi integraciji.

Pravijo, da popotnikov cilj nikoli ni kraj, pač pa nov pogled na stvari. Kako so potovanja zaznamovala vaše življenje oz. pogled na svet?

Ko prideš domov drugačen, kot si šel, samo takrat si zares potoval. Potovanja širijo obzorje, predvsem pa pokažejo, kako živijo drugje in da smo tisti, ki smo doma v Sloveniji, v mnogočem privilegirani. ■

potróšnik -a m (ǫ́) *kdor slepo sledi oglasom in ne razmišlja s svojo glavo*

Pred nakupom razmislite,
ali izdelek resnično potrebujete.
Stvari, ki jih potrebujete le za kratek čas,
si raje izposodite. Ko je mogoče,
kupujte stvari iz druge roke in izbirajte
pravičnotrgovinske izdelke.

www.snaga.si

snaga

Lepo in odgovorno

ZAO – ETIČNA KOZMETIKA V BAMBUSOVI EMBALAŽI

Kozmetika ZAO je narejena iz ekoloških in izključno pravičnotrgovinskih sestavin. Skoraj vsi izdelki ZAO vsebujejo mikrodelce čistega srebra, ki delujejo antiseptično in protibakterijsko ter ohranjajo obstojnost izdelka. Vsi izdelki so brez talca (tudi pudri), parabenov, mineralnih olj, parafinov in drugih škodljivih sestavin. Kozmetika ZAO ne testira izdelkov na živalih (niti sestavin niti končnega izdelka), še posebno zanimiva pa je embalaža. Razvili so namreč inovativen sistem z možnostjo ponovnega polnjenja (refil), ki omogoča vnovično uporabo bambusove embalaže. Kozmetika ZAO je na voljo v spletni trgovini Ekopleme.

KNJIŽNICA REČI – PRIHRANITE ČAS, DENAR IN PROSTOR

V Domu skupnosti v Savskem naselju je Knjižnica REČI: posebna knjižnica, kjer si lahko njeni člani namesto knjig izposojajo razne uporabne predmete (orodja, športno opremo, igrače, gospodinjske pripomočke ipd.). Knjižnica reči je vzpostavljena po vzoru berlinske knjižnice reči Leile, ki velja za prvo tovrstno izposojevalnico. Eden izmed glavnih ciljev koncepta je omogočiti posameznikom izposojo predmetov, ki bi jih drugače morali kupiti, z izposojo v knjižnici pa prihranijo čas, denar in prostor.

NE SPREGLEJTE

Za vas smo pripravili izbor treh izjemnih dokumentarnih filmov, ki so zaradi celovitega in globokega vpogleda v ozadje sodobne množične proizvodnje in potrošnje vredni ogleda. Dokumentarni film **Prava cena (The True Cost)** je film o oblačilih, ki jih nosimo, o ljudeh, ki jih izdelujejo, in učinku, ki ga ima tekstilna industrija na naš planet. Film nam bo dal misliti in nas pozval, da se vprašamo, kdo v resnici plačuje pravo ceno naših oblačil. Dokumentarec **Kruh naš vsakdanji (Our Daily Bread)** razkriva barbarizem korporacijskega kmetijstva nad zaposlenimi delavci, nad živalmi in naravo kot golo proizvodno surovino na eni ter nad sodobnimi potrošniki na drugi strani. Ljudje se zastrupljajo z gensko spremenjeno hrano, dvomljivim mesom, koruzo, mlečnimi izdelki itd., sploh v ZDA, kjer je živilska industrija skoraj v celoti pod nadzorom velikih korporacij. Dokumentarec **Hrana, d.d. (Food, Inc.)** razkriva, kaj ljudje jedo in zakaj.

SMETUMET, UMETNOST ODPADKOV

Smetumet je znamka, ki v skupne izdelke združuje naše moči, navdušenje, znanje, filozofijo, tehnologijo, ustvarjalnost, čudenje, humor in druženje. Uporabne, lepe in vzdržljive torbe so narejene iz starih cerad, starih avtomobilskih varnostnih pasov in trakov za ključe. V njihovi kolekciji iz odpadnih materialov nastajajo tudi denarnice, ovitki za telefone, vrečke za nakup sadja, zelenjave in drugega živeža brez nepotrebne embalaže.

MENJAVA JE NAJBOLJ VROČA OBLIKA RECIKLIRANJA

V projektu Zelemenjava se na različnih dogodkih menjajo semena, sadike, pridelki, recepti in vrtnarske izkušnje. Zelemenjavna skupnost ima samo eno pravilo: nič se ne menja za denar. Dogodki so prilagojeni vrtnarskemu koledarju: pozimi je menjava semen, aprila menjava sadik, maja je vseslovenska Zelemenjava, ki se odvija v več deset slovenskih mestih, Darja Fišer z ekipo pa ob koncu avgusta načrtuje velik zelemenjavni piknik. Preverite na *www.facebook.com/Zelemenjava*.

MOVINUN VAM POMAGAJO BITI BOLJŠI (NA POGLED)

Movinun so uvidevneži, ki v Ljubljani izdelujejo etična in trajnostna oblačila v skladu s pravično trgovino. Njihove majice, puloverji, pajkice in brezrokavniki niso samo kakovostni, uporabni in lepi, ampak so izdelani izključno iz tkanin, ki se ponašajo s certifikatom Svetovnih meril za ekološke tkanine (SMET, v originalu GOTS – Global organic textile standard). To pomeni, da se tkanine po celotni preskrbovalni verigi (od sajenja do predelave in izdelave) izdelujejo okoljsko in družbeno odgovorno. Vsak izmed členov v verigi mora dosegati različne kriterije glede varovanja okolja (preverja se, kakšna je skrb za prst, koliko in kakšne kemikalije se uporabljajo, kako se ravna z odpadki, energijo, vodo ...) in kriterije glede skrbi za ljudi (kot so ustrezna zaposlitev, delovne razmere, razvoj, človekove pravice, trajnostna naravnanost, skladnost z zakoni ...). Movinun najdete na *www.movinun.com*, od julija naprej pa tudi na Trubarjevi v Ljubljani. ■

RCERO Ljubljana – edinstven v Sloveniji, zgled Evropi

Na Barju od novembra 2015 obratuje največji okoljski kohezijski projekt v državi – Regijski center za ravnanje z odpadki (RCERO) Ljubljana, ki lahko sprejme 150 tisoč ton mešanih in več kot 20 tisoč ton bioodpadkov na leto.

S predelavo lahko vsako leto dobimo do 30 tisoč ton surovin, namenjenih recikliranju, do 60 tisoč ton goriva in 7 tisoč ton komposta.

Inovativna tehnologija obdeluje odpadke tretjine Slovenije in zagotavlja številna zelena delovna mesta. Izjemen projekt, v katerega je trenutno vključenih 37 občin, je primer dobre prakse na državnem in evropskem merilu.

KLJUČNI TRIJE OBJEKTI

Regijski center sestavljajo razširjeno odlagališče, čistilna naprava za izcedne vode in objekti za predelavo odpadkov.

BARVIT IN KAR SE DA UČINKOVIT

Po predelavi odpadkov konča na odlagališču manj kot 5 % odpadkov, ki jih ni mogoče ponovno uporabiti kot surovine ali energente, odloženi odpadki pa ne škodujejo okolju.

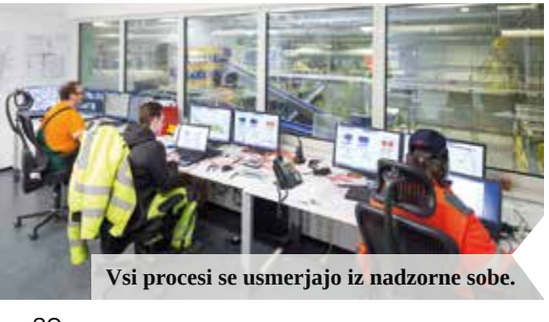

Vsi procesi se usmerjajo iz nadzorne sobe.

Barve objektov so usklajene s procesi.

Že zunanjost centra je navdušujoča. Drugod po svetu so regijski centri dolgočasno sivi, RCERO Ljubljana pa se blešči v modrih, zelenih, rdečih in oranžnih barvnih tonih. Simbolika je jasna: del za biološke odpadke je zaradi bioloških procesov, ki se tam dogajajo, v toplih barvah, del za mešane odpadke pa v hladnih.

Za razgradnjo bioodpadkov uporabljajo enake postopke, kot se dogajajo v naravi, le da je tu proces veliko hitrejši in brez prisotnosti zraka.

Biološke odpadke najprej presejejo: manjši delci so pripravljeni za pot v bioreaktor (fermentor), večji bioodpadki pa gredo pred tem še v mletje, dodatno sejanje in izločitev morebitnih trdnih delcev in kovin.

V velikem betonskem objektu (bioreaktorju) poteka biološka razgradnja organskih snovi brez prisotnosti kisika – anaerobna fermentacija. Nekaj podobnega se dogaja v želodcu prežvekovalcev. V bioreaktorju na odpadke prežijo posebne bakterije, ki jedo odpadke in jih razkrajajo, pri čemer nastaja bioplin.

Na bioodpadke prežijo bakterije.

Del opreme je narejen iz odpadnih predmetov in materialov.

Česar ni mogoče reciklirati, predelajo v gorivo, ki ima podobno energijsko vrednost kot rjavi premog. Gorivo so pravzaprav koščki nepredelanih odpadkov. V regijskem centru preprečujejo nastajanje odpadkov, reciklirajo in vnovično uporabljajo.

RCERO Ljubljana je samozadosten.

V velikem rumenem balonu, ki spominja na ogromno rumeno žogo, se shranjuje bioplin, ki nastaja pri biološki predelavi. Z njim proizvedejo dovolj elektrike in toplote za obratovanje celotnega regijskega centra.

Iz odpadkov izločijo vse, kar je še uporabno.

Visokotehnološki proces mehanske obdelave odpadkov omogoča, da se iz mešanih odpadkov izloči kar največ še uporabnih surovin. Drobilnik najprej odpadke grobo zmelje, nato pa gredo v sito, ki loči različne velikosti odpadkov. Iz sita različne frakcije potujejo po transportnih trakovih. Nad trakovi so separatorji, ki izločajo odpadke na podlagi njihovih lastnosti. Separatorji izločijo različne vrste plastike, papir in druge koristne snovi, aluminij in druge kovine, z magnetom poberejo železo. Vse izločene snovi gredo v tovarne za recikliranje. ■

Ali bi kupili jabolka, če bi vedeli, da jih po 12 ur na dan obirajo otroci?

Ko v Sloveniji govorimo o pravični trgovini, prej ali slej naletimo tudi na Živo Lopatič. Živa je vodja pravične trgovine 3 MUHE in strokovnjakinja za pravično trgovino. Že leta spodbuja razmišljanje o (ne)poštenem delu in plačilu za stvari, ki jih vsakodnevno kupujemo.

Kako vemo, da je izdelek del pravične trgovine?

Izdelke iz pravične trgovine prepoznate po logotipu organizacije Fairtrade Labeling. Gre za črni logotip z modrim in zelenim človečkom. V trgovini 3 MUHE so vsi izdelki, ki jih prodajamo, etični. Za vsakega od njih namreč vemo, od kod prihaja, kdo ga je naredil, in da pri tem ni bilo oškodovano okolje. Pri pravični kavi, ki jo npr. kupite pri nas, je kupec peti člen trgovske verige, pri običajni pa lahko kava zamenja tudi krepko čez sto lastnikov. Vsak člen v verigi seveda pobere svojo provizijo, skoraj vsakokrat na račun kmeta.

Kaj lahko za pravično trgovino naredimo potrošniki?

Prva stvar je transparentnost. Pomembno je, da vemo, od kod izdelki prihajajo, kdo jih je naredil in kako. Pri čokoladi, na primer, moramo vedeti, od kod prihajata kakav in sladkor. Poskrbimo za to, da smo čim bolj obveščeni o tem, kdo je udeležen v procesu izdelave in kaj podpremo, ko izdelek kupimo. Ali bi od lastnika sadovnjaka kupili jabolka, če bi vedeli, da jih brez plačila po 12 ur na dan obirajo otroci ali da pretepa delavce? Ker se to dogaja daleč stran, si pred tem lahko preprosto zatisnemo oči.

Kateri izdelki, ki jih vsakodnevno kupujemo, pogosto izhajajo iz nečloveških razmer?

Za proizvodnjo oblačil, od pobiranja bombaža naprej, se skriva veliko suženjskega in otroškega dela. Potilnice oziroma “sweatshops”, kjer v nečloveških razmerah in za mizerno plačilo izdelujejo največ tekstilnih izdelkov za evropsko in ameriško tržišče, so predvsem v Bangladešu, Indiji, Vietnamu, Kambodži in na Kitajskem. Pri pridelovanju riža, ki je osredinjeno na Azijo in Afriko, je predvsem v zadnjem desetletju veliko izkoriščanja – predvsem revnih in otrok, ki za svoje delo ne dobivajo ustreznega plačila. Otroci in odrasli so velikokrat žrtve prisilnega dela, predvsem na poljih v Indiji, Vietnamu, Burmi, Maliju in Burkina Fasu. Zgodba nezaščitenih, pretepenih in popolnoma izkoriščanih delavcev (med katerimi je veliko otrok) se vsak dan odvija na kavnih plantažah v južnoameriških in afriških državah, na plantažah pomaranč v Braziliji in tajskih ribiških ladjah.

“Za proizvodnjo oblačil, od pobiranja bombaža naprej, se skriva veliko suženjskega in otroškega dela.”

Zadnje čase se veliko govori tudi o nečloveških razmerah, v katerih so narejeni pametni telefoni. Kaj vemo o tem?

V afriški državi Kongo, od koder prihaja več kot pol na svetu pridelanega kobalta, najmanj 40 tisoč otrok dela v ročno izkopanih rovih. Najmlajši so stari sedem let. Kobalt pozneje konča v naših pametnih telefonih, avtomobilih in računalnikih. Vseh 16 multinacionalk, ki izdeluje pametne naprave, uporablja kobalt, ki so ga izkopali otroci in odrasli, plačani manj kot dolar na dan. Otroci so, tako kot odrasli, izpostavljeni telesnemu nasilju, izsiljevanju in nadlegovanju, ženske pa so pogosto tudi žrtve spolnega nasilja. Rudarjenje je ena od najhujših oblik otroškega dela. ■

TEH STVARI NISO NAREDILI OTROCI

Izdelki na fotografiji so narejeni po načelih pravične trgovine. To pomeni, da so kmetje za svoje delo dobili pravično plačilo, da izdelek ni rezultat prisilnega in otroškega dela ter da so ženske enako plačane kot moški.
Pravično in kakovostno hrano, kozmetiko, igrače in izdelke za dom lahko kupite v pravični trgovini **3 MUHE.**

Pravična trgovina 3 MUHE
Stari trg 30, 1000 Ljubljana
www.3muhe.si
www.facebook.com/3MUHE

3 MUHE PRAVIČNA TRGOVINA FAIR TRADE

Se ves trud (sploh) izplača?

Kaj se zgodi s prazno vrečko čipsa, potem ko jo odložimo v rumen zabojnik? Ali se ves trud za ločeno zbiranje odpadkov sploh izplača? Kaj plačujemo vsak mesec na Snagini položnici? Zbrali smo nekaj dejstev o ravnanju z odpadki, ki bodo odgovorila na ta in druga vprašanja.

SE LOČEVANJE ODPADKOV IZPLAČA?

Decembra 2014 in 2015 so v Snagi dokazali, da se ločeno zbiranje odpadkov izplača. Zaradi povečanega deleža ločeno zbranih odpadkov in zato manjšega deleža odloženih odpadkov je Snaga ob koncu leta 2014 vsem svojim uporabnikom izdala dobropis v višini decembrskega računa za ravnanje z odpadki, decembra 2015 pa je povprečno položnico znižala za 60 %.

KAJ PLAČAMO S SNAGINO POLOŽNICO?

S položnico ne plačate samo odvoza odpadkov, ampak še druge storitve: zamenjavo poškodovanih zabojnikov, čiščenje zabojnikov za bioodpadke, delovanje zbirnih centrov, odvoz kosovnih odpadkov, predelavo mešanih in bioloških odpadkov ter zbiranje nevarnih gospodinjskih odpadkov.

KAJ SE ZGODI Z ODPADKI, KI JIH LOČENO ZBEREMO?

Snaga ločeno zbrano odpadno plastično in stekleno embalažo ter karton preda embalažnim družbam. Biološke odpadke odpelje v Regijski center za ravnanje z odpadki, RCERO Ljubljana, kjer jih razgradijo s podobnimi postopki, kot se dogajajo v naravi, le da je ta proces tam veliko hitrejši in brez prisotnosti zraka. Nevarne odpadke iz zbirnih centrov in premične zbiralnice preda pooblaščenim družbam, kosovne odpadke pa najprej sortira, uporabne reciklira, neuporabne pa odpelje v RCERO Ljubljana.

KAJ SE ZGODI Z ODPADKI, ODLOŽENIMI V ČRNE ZABOJNIKE?

Snaga preostanek odpadkov odpelje v mehansko obdelavo v RCERO Ljubljana. Tam iz mešanih komunalnih odpadkov izločijo kar največ še uporabnih materialov – surovin. To omogoča visokotehnološki proces mehanske obdelave odpadkov. Po obdelavi na odlagališče Barje odložimo samo 4,9 odstotka ostanka odpadkov.

ALI SNAGA SLUŽI Z ZBRANIMI ODPADKI?

Snaga skladno z zakonodajo plastično, stekleno in kartonsko embalažo brezplačno preda družbam za ravnanje z odpadno embalažo. Te z embalažninami, ki jih plačajo proizvajalci in uvozniki embalaže, plačujejo predelavo. Snaga po tržnih cenah proda samo papir, kovino in akumulatorje, s prihodki od prodaje pa znižuje strošek na položnici, ki jo plačate uporabniki. ■

Ljubljana, prvakinja v ločevanju odpadkov

Analiza, ki jo je leta 2015 pri neodvisnih raziskovalnih inštitutih iz Köbenhavna in Münchna naročila Evropska komisija, je pokazala, da v Ljubljani dosegamo najvišji delež ločeno zbranih odpadkov. Glede na kazalnike študije se je Ljubljana kar desetkrat uvrstila med najboljše tri prestolnice EU, na končni lestvici pa je zasedla prvo mesto pred Talinom in Helsinki.

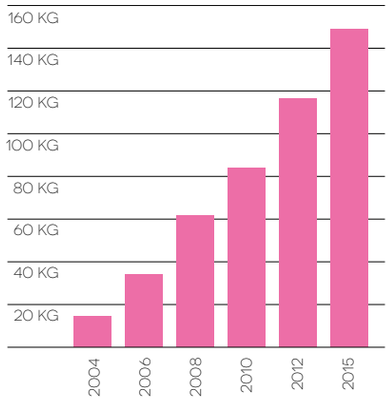

VSAKO LETO ZBEREMO VEČ KILOGRAMOV LOČENO ZBRANEGA PAPIRJA, EMBALAŽE, STEKLA IN BIOLOŠKIH ODPADKOV NA PREBIVALCA

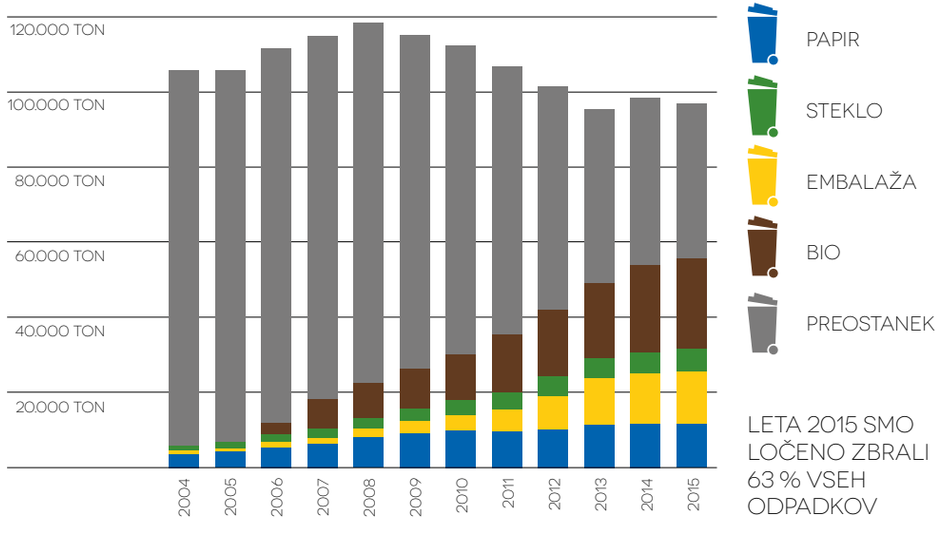

LETA 2015 SMO LOČENO ZBRALI 63 % VSEH ODPADKOV

Skrb za urejeno mesto je timsko delo

Ravnanje z odpadki je timsko delo. Je delo podjetja Snaga, ki skrbi za zbiranje odpadkov, njihovo predelavo in pot v tovarne za recikliranje. Je delo vas, uporabnikov, ki igrate ključno vlogo pri tem, da nastane manj odpadkov, tiste, ki nastanejo, pa dosledno ločujete. Našega skupnega uspeha pa ne bi bilo brez odlične zakonodaje in prizadevanj ter podpore županov, inšpektoratov in drugih pristojnih služb.

LOČEVANJE ODPADKOV

Uporabniki: Ena izmed ključnih dolžnosti občanov je dosledno ločevanje odpadkov. To pomeni, da: posamezno vrsto odpadka odložite v ustrezen zabojnik, bioloških odpadkov ne mešate z drugimi odpadki, papirja, embalaže in stekla ne odlagate v zabojnike za preostanek odpadkov.

Snaga: Naloga Snage je, da odpadke odpelje in poskrbi za njihovo nadaljnjo obdelavo. Ločeno zbrano plastiko, steklo, nevarne odpadke ipd. preda pristojnim družbam, biološke odpadke in preostanek odpadkov pa odpelje v mehansko in biološko predelavo v Regijski center za ravnanje z odpadki, RCERO Ljubljana.

ZBIRANJE ODPADKOV

Uporabniki: Pomembno je, da odpadke pravilno odložite – vedno v zabojnike in ne poleg njih. To določa tudi občinski odlok, ki prepoveduje odlaganje vrečk oziroma odpadkov, kot so karton, plastični zabojčki, kosovni odpadki ipd. poleg zabojnikov ali ob podzemne zbiralnice.

Snaga: Dolžnost Snage je, da odpelje pravilno odložene odpadke. Ustrezno odlaganje odpadkov in urejena okolica zabojnikov sta skrb občanov. Če opazite nepravilno ravnanje drugih, se v Ljubljani lahko obrnete na Inšpektorat Mestne uprave MOL (T: 01 306 16 00, E: glavna.pisarna@ljubljana.si, info.inspektorat@ljubljana.si).

Z ZBIRNEGA NA PREVZEMNO MESTO

Uporabniki: Zabojniki morajo stati na zasebnih površinah, ki jih imenujemo zbirna mesta. Na dan odvoza ustrezne zabojnike pravočasno pripeljite na prevzemno mesto, na rob javne površine, in smetarskemu vozilu zagotovite neoviran dostop do njih. Bodite pozorni, da vaše parkirano vozilo ne otežuje ali onemogoča dostopa do zabojnikov. Ko Snagini zaposleni zabojnike izpraznijo, jih postavite nazaj na zbirno mesto.

Snaga: Snaga je zadolžena za postavljanje zabojnikov na javnih površinah, torej za zabojnike na ekoloških otokih/zbiralnicah. Za zabojnike na zasebnih površinah pa prostor zagotovite uporabniki. V Snagi nimajo ne dolžnosti ne pristojnosti prevzemanja zabojnikov z dvorišč ali drugih zasebnih površin, zato poskrbite, da na dan odvoza zabojnike pripeljete na rob javne površine.

VEČ ODPADKOV KOT SICER? KUPITE SNAGINE VREČKE
Petdeset- in stolitrske Snagine tipizirane vrečke za preostanek odpadkov in biološke odpadke so naprodaj v spletni trgovini www.vsezaodpadke.si/snaga-d.o.o in v večjih Mercatorjevih trgovinah, na Petrolovih bencinskih črpalkah in v Centru ponovne uporabe na Povšetovi 4 v Ljubljani.

VEČJA KOLIČINA ODPADKOV IN ZAMENJAVA ZABOJNIKOV

Uporabniki: Če imate zaradi spomladanskega čiščenja, obrezovanja drevja ipd. večjo količino bioloških odpadkov in preostanka odpadkov kot običajno, jih pospravite v tipizirane Snagine vrečke in jih odložite poleg ustreznega zabojnika. Če pa ugotavljate, da velikost zabojnika ne zadostuje vašim potrebam, naročite večji zabojnik. Pri tem upoštevajte, da na ceno, ki jo plačate za Snagine storitve, vpliva tudi velikost črnega in rjavega zabojnika.

Snaga: Snaga je zadolžena za določanje velikosti zabojnikov za svoje uporabnike. Pri tem upošteva naslednje količine na osebo na mesec: 30 litrov za preostanek odpadkov, 60 litrov za embalažo, 20 litrov za papir, 10 litrov za steklo in 15 litrov za biološke odpadke. Poleg tega upošteva tudi pogostnost odvoza odpadkov pri posameznem uporabniku. Letos Snaga zaradi izvrstnih rezultatov pri ločevanju načrtuje zmanjšanje najmanjše mesečne količine za preostanek odpadkov, ki je določena z občinsko zakonodajo.

Če Snagini zaposleni opazijo, da se ob zabojnikih večkrat pojavljajo dodatne vrečke ali da je zabojnik večkrat zapored poln in z odprtim pokrovom, je to zanje znak, da velikost zabojnika ne zadostuje vašim potrebam. V takih primerih lahko zabojnik zamenjajo z večjim brez vašega predhodnega soglasja.

SPOROČANJE SPREMEMB

Uporabniki: Za izvajanje in obračun storitev ravnanja z odpadki so pomembni točni podatki. Če pride do sprememb priimka, naslova za pošiljanje računov, lastnika stanovanja ipd., morate te spremembe v petih dneh sporočiti Snagi. To storite z obrazcem za sporočanje sprememb, ki je objavljen na strani *www.snaga.si* in *www.mojiodpadki.si* v rubriki Naročanje in obrazci oziroma Naročila. Če nimate dostopa do spleta, lahko pokličete v Center za pomoč in podporo uporabnikom (01 477 96 00) in obrazec vam bodo poslali po pošti, lahko pa jih tudi obiščite na Povšetovi ulici 6.

Snaga: V Snagi bodo vse vaše spremembe uredili pravočasno in jih upoštevali pri naslednji položnici. ■

STE OPAZILI KRAJO PAPIRJA IZ ZABOJNIKA? POKLIČITE SNAGO.
Kraja papirja povzroča veliko škodo, saj se pri vlomu v zabojnike velikokrat poškoduje mehanizem za zaklepanje. Poleg tega si Snaga s prodajo papirja deloma znižuje tudi stroške ravnanja z odpadki in tako znižuje strošek na vaši položnici. Kraja papirja tako ne povzroča škode samo Snagi, ampak tudi vam.

Če posumite, da je bil ukraden papir iz zabojnikov za odpadni papir, pokličite na telefonsko številko 01 477 96 66 in operaterjem posredujte podatke o lokaciji kraje, o tipu in registrski številki avtomobila, ki je odpeljal papir.

Hitro in preprosto

CENTER ZA PODPORO IN POMOČ UPORABNIKOM

Nimate dostopa do spleta? Bi radi hkrati uredili več stvari? Imate vprašanja, na katera ne najdete odgovorov?

Na voljo vam je Center za podporo in pomoč uporabnikom. Center lahko obiščete vsak delavnik med 8. in 14.30 na Povšetovi ulici 6 v Ljubljani, pokličete na telefonsko številko 01 477 96 00 ali pišete na naslov snagalj@snaga.si.

Kje: Na Povšetovi 6 v Ljubljani.

SPLETNO MESTO WWW.MOJIODPADKI.SI

Želite naročiti odvoz kosovnih odpadkov? Preveriti urnik praznjenja zabojnikov? Prejeti e-račun?

Vse to lahko uredite na spletnem mestu *www.mojiodpadki.si*. Tu lahko uredite naročila, pogledate in natisnete urnik praznjenja zabojnikov, uredite brezplačen SMS-opomnik, preverite število vnosov v podzemno zbiralnico ali z e-iskalnikom preverite, kam spada posamezen odpadek. In vse to z enim samim klikom.

Kje? Na spletni strani *www.mojiodpadki.si*.

MOBILNA APLIKACIJA MOJI ODPADKI

Nepogrešljiva aplikacija za vse, ki želite imeti vse informacije vedno pri roki.

S Snagino aplikacijo lahko kjer koli in kadar koli preverite delovni čas zbirnih centrov, urnik odvoza vseh vrst odpadkov in poiščete kontaktne podatke Snage. Poleg tega si z aplikacijo lahko uredite tudi brezplačen opomnik za praznjenje zabojnikov. Namestitev aplikacije je preprosta in brezplačna. Na voljo je za pametne telefone z operacijskim sistemom iOS (iPhone) in Android.

Kje: Aplikacija za telefone Android je na voljo v spletni trgovini Android market, za telefone iPhone pa v spletni trgovini App store.

BREZPLAČNI SMS-OPOMNIK

Zakaj bi razmišljali, kdaj morate pred vrata postaviti posamezni zabojnik, če vas na to lahko opozori telefon?

Na odvoz odpadkov vas lahko en dan prej opozori brezplačni SMS-opomnik.

Kje: Opomnik si lahko nastavite na spletni strani *www.mojiodpadki.si* prek aplikacije Moji odvozi ali v Centru za podporo in pomoč uporabnikom. ■

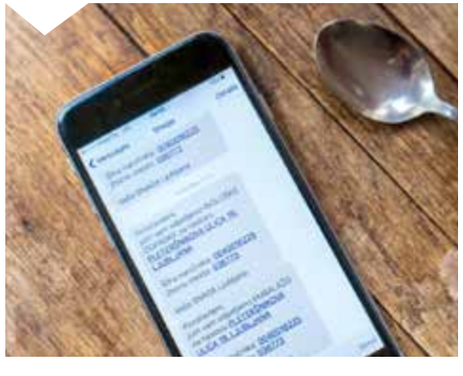

Snaga na nepravilnosti pri ravnanju z odpadki opozarja z obvestili na zabojnikih oziroma v nabiralnikih. Ker nepravilno ravnanje povzroča tudi posledice, vas prosimo, da upoštevate opozorila in se, kadar imate vprašanja ali dvome, obrnete na Center za podporo in pomoč uporabnikom.

Kam odpeljati dotrajan kavč?

Kaj narediti z dotrajanim kavčem, starimi avtomobilskimi gumami, večjimi količinami obrezanega drevja ali kakšnim drugim odpadkom, ki ne spada v noben zabojnik? Zelo preprosto. Odpadek odpeljite v najbližji zbirni center.

V Mestni občini Ljubljana in v primestnih občinah deluje devet zbirnih centrov: Zbirni center na Barju in Zbirni center na Povšetovi ter Zbirni centri na Brezovici, v Vodicah, Medvodah, na Igu, Škofljici, v Velikih Laščah in Cerkljah na Gorenjskem.

BREZPLAČNA ODDAJA ODPADKOV

V zbirnih centrih lahko v posebne zabojnike brezplačno odložite več kot dvajset vrst odpadkov, ki ne spadajo v zabojnike za embalažo, papir, steklo, bioodpadke in preostanek odpadkov.

ZA NEKATERE VRSTE ODPADKOV VELJAJO KOLIČINSKE OMEJITVE

V koledarskem letu lahko gradbene odpadke in izolacijski gradbeni material v zbirni center pripeljete enkrat. Pozor: gradbene odpadke sprejemajo samo na Barju in v Cerkljah na Gorenjskem (za prebivalce Cerkelj). Pnevmatike, zeleni odrez, kosovne odpadke in pohištveni les pa lahko pripeljete dvakrat na leto. Pri tem morate upoštevati količinske omejitve. Pet gum lahko pripeljete bodisi enkrat ali dvakrat na leto. Prvič na primer dve gumi, drugič pa še tri. Skupaj v enem letu torej en komplet in rezervo.

PREPROST POSTOPEK

Odpadke lahko pripeljete z vozilom ali s prikolico. Pri odlaganju vam bodo pomagali oskrbniki zbirnega centra in strokovni sodelavci, na katere se lahko obrnete tudi glede presežnih količin in drugih vprašanj.

AZBESTNI ODPADKI

V Zbirni center Barje lahko enkrat v koledarskem letu brezplačno pripeljete tudi manjše količine azbestnih odpadkov, ki morajo biti pripravljeni skladno z navodili, zapisanimi v Uredbi o ravnanju z odpadki.

ODPADNA ELEKTRONSKA OPREMA IN GUME V OMEJENIH KOLIČINAH

Brezplačno lahko v koledarskem letu pripeljete tudi gume, toda največ pet gum, torej komplet štirih gum in rezervo. Tu lahko oddate tudi odpadno elektronsko in električno opremo. Hkrati lahko pripeljete največ pet televizorjev oziroma računalnikov in največ tri klimatske oziroma hladilne naprave.

Količinske omejitve:

- **gradbeni odpadki** = 0,5 m³,
- **pnevmatike** = 5 gum = en komplet + rezerva,
- **kosovni odpadki** = 3 m³,
- **zeleni odrez** = 1,5 m³,
- **salonitne plošče** = evropaleta do višine 0,5 m,
- **pohištveni les** = 2 m³.

PODJETJA LAHKO V ZBIRNIH CENTRIH ODDAJO SAMO EMBALAŽO

V zbirnih centrih ne sprejemajo odpadkov, ki nastajajo v gospodarskih dejavnostih, kot so proizvodnja, obrt in kmetijstvo. Podjetja in samostojni podjetniki so, skladno z zakonodajo, dolžni skleniti pogodbo z ustreznim pooblaščenim zbiralcem in predelovalcem odpadkov. Izjema je embalaža, ki jo v centrih sprejemajo tudi od pravnih oseb. ■

ZA NEKOGA SMETI, ZA DRUGEGA BOGASTVO

Na Povšetovi 4 v Ljubljani delujeta trgovinica s šivalnico in popravljalnica predmetov. Obisk trgovinice spominja na sprehod po okusno opremljenem staromeščanskem stanovanju, le da skrbno izbrani, lepo ohranjeni in še zelo uporabni predmeti nosijo listke s simbolično ceno. Center ponovne uporabe daje delo težje zaposljivim in pomaga, da ohranjeni, a nekomu odvečni predmeti, zaživijo novo življenje.

Poiščite vam najbližji center ponovne uporabe na **www.cpu-reuse.com**.

Center ponovne uporabe®

Vprašali ste Snago

V: KAKO SE IZRAČUNA STROŠEK, KI GA PLAČAMO SNAGI?

O: Ta se izračuna glede na velikost zabojnika za preostanek odpadkov in zabojnika za biološke odpadke (če ga seveda imate); upoštevamo povprečno mesečno pogostnost praznjenja zabojnikov.

V: ŽIVIM V TUJINI. ZANIMA ME, KOLIKO V LJUBLJANI PLAČAJO ZA RAVNANJE Z ODPADKI.

O: Snagina povprečna mesečna položnica na gospodinjstvo znaša 8 evrov in je med najnižjimi v Sloveniji.

V: PODATKI NA POLOŽNICI NISO PRAVILNI, KAJ LAHKO NAREDIM?

O: Reklamacijo računa nam morate sporočiti v osmih dneh po prejetju. Lahko nas pokličete v Center za podporo in pomoč uporabnikom 01 477 96 00 ali nam jo pošljete na e-naslov snagalj@snaga.si.

V: KAKO UREDIM PLAČILO TRAJNIKA?

O: Vse, kar je povezano z direktnimi obremenitvami, uredite na Javnem holdingu Ljubljana, Vodovodna cesta 90, vsak delovni dan med 8. in 14. uro. Za vsa vprašanja lahko pokličete na brezplačni številki 080 86 52 in 080 2882 ali pišete na e-naslov info@jhl.si.

V: KAKO OBRAČUNATE ODVOZ ODPADKOV NAM, KI UPORABLJAMO PODZEMNE ZBIRALNICE?

O: Na mesec obračunamo dejansko število vnosov, toda ne manj kot šest vnosov preostanka odpadkov in štirih vnosov bioodpadkov. Obračunamo vsako aktivno kartico.

V: SOSEDJE NOČEJO LOČEVATI ODPADKOV. KAJ LAHKO NAREDIM?

O: Če prijazna opozorila ne zaležejo, se obrnite na upravnika stavbe ali kršitev prijavite Inšpektoratu MU MOL oz. medobčinskemu inšpektoratu v vaši občini. Prijavo lahko anonimno podate po telefonu, e-pošti ali navadni pošti.

V: KAKO LAHKO PREVERIM SVOJE PODATKE O UPORABI PODZEMNE ZBIRALNICE?

O: To lahko preverite na spletni strani *www.mojiodpadki.si/odpadki/uporaba-zbiralnic*. Potrebujete številko svoje kartice in šifro plačnika, ki je zapisana na računu za ravnanje z odpadki. Obe številki vpišite brez začetnih ničel.

V: DANES MI NISTE IZPRAZNILI ZABOJNIKA ZA EMBALAŽO. NA KOGA SE LAHKO OBRNEM?

O: Reklamacijo zaradi neodvoza nam morate sporočiti v treh dneh od dneva odvoza. Prosimo, pokličite Center za podporo in pomoč uporabnikom na št. 01 477 96 00 ali nam reklamacijo pošljite na e-naslov snagalj@snaga.si. Preden podate reklamacijo, se prepričajte, ali ste na prevzemno mesto pripravili prave zabojnike in ali ste to storili pravočasno – zvečer ali pred šesto uro zjutraj na dan odvoza. ■

Urnik zbiranja nevarnih odpadkov

Med nevarne odpadke spadajo akumulatorji, baterije, barve in topila, kemikalije, olja in masti, pesticidi, pralna in kozmetična sredstva, ki vsebujejo nevarne snovi, zdravila, neonske cevi in vse, kar je opremljeno s simboli za nevarne snovi. Prosimo, da zdravila oddajate brez papirnate embalaže. Fasadne barve, pleskarsko barvo in druge podobne odpadke, ki so v velikih posodah (25 kg), odpeljite v zbirni center.

Nevarne odpadke lahko oddate:

- v Zbirnem centru na Barju;
- v Začasnem zbirnem centru na Povšetovi;
- v Začasnih zbirnih centrih na Brezovici, v Medvodah, Vodicah in Velikih Laščah ter zbirnem centru v Cerkljah na Gorenjskem;
- v premični zbiralnici, ki je med marcem in novembrom po vnaprej določenem urniku na različnih lokacijah v MOL in devetih primestnih občinah.

URNIK ZBIRANJA NEVARNIH GOSPODINJSKIH ODPADKOV IN ODPADNE ELEKTRIČNE IN ELEKTRONSKE OPREME

LOKACIJA	TERMIN
MESTNA OBČINA LJUBLJANA	
parkirišče pod Halo Tivoli	16. in 17. 8. 2016
parkirišče pri Sparu Vrhovci	18. in 19. 8. 2016
parkirišče pri Športnem parku Kodeljevo	22. in 23. 8. 2016
ob križišču Slovenčeve in Ulice 7. septembra	24. in 25. 8. 2016
parkirišče pri Mercator centru Koseze – Podutiška 30	29. 8. in 30. 8. 2016
parkirišče pri Mercatorju na Dolenjski cesti 43	31. 8. in 1. 9. 2016
Železna cesta nasproti drogerije DM	5. in 6. 9. 2016
parkirišče pri City parku na Šmartinski cesti	7. in 8. 9. 2016
za trgovino Mercator - Na Gmajni 1	12. in 13. 9. 2016
parkirišče pri Mercatorju - Nove Fužine 41 (nekdanja Emona)	14. in 15. 9. 2016
parkirišče pri Mercatorju na Prušnikovi ulici	14. 11. 2016
Litijska cesta pri avtobusni postaji Štepanjsko naselje	15. 11. 2016
parkirišče pri Intersparu Vič	16. 11. 2016
parkirišče pri Mercatorjevi tehnični trgovini, Pot k sejmišču	17. 11. 2016
parkirišče pri Mercatorju v Podutiku na Podutiški cesti 161	27. in 28. 6. 2016, 21. 11. 2016
končna postaja MPP št. 12, Vevška cesta	29. in 30. 6. 2016, 22. 11. 2016
parkirišče pri Mercatorju na Jeranovi - ob Opekarski cesti	4. in 5. 7. 2016, 23. 11. 2016
Vojkova cesta pri Športnem parku Stožice, ob športni dvorani	6. in 7. 7. 2016, 24. 11. 2016

LOKACIJA	TERMIN
OBČINA HORJUL	
Športni park Horjul, Vrhniška cesta 35	19. in 20. 9. 2016
OBČINA VODICE	
parkirišče pri Občini Vodice	21. 9. 2016
parkirišče za domom krajanov / trgovino v Skaručni	22. 9. 2016
OBČINA DOL PRI LJUBLJANI	
pri Kmetijski zadrugi v Dolu	26. 9. 2016
pri Kulturnem domu v Dolskem	27. in 28. 9. 2016
OBČINA ŠKOFLJICA	
parkirišče pri Tabor - marketu Škofljica	29. 9. 2016
pri gasilskem domu Pijava Gorica	3. 10. 2016
pri gasilskem domu na Lavrici	4. 10. 2016
OBČINA VELIKE LAŠČE	
pri Zadružnem domu Turjak	5. in 6. 10. 2016
pri gasilskem domu Velike Lašče	10. 10. 2016
OBČINA IG	
pri gasilskem domu Ig	11. in 12. 10. 2016
parkirišče pri trgovini Mercator - Golo	13. 10. 2016
OBČINA BREZOVICA	
parkirišče pri Zadružnem domu v Podpeči, Jezero 21	17. 10. 2016
pri Zadružnem domu v Notranjih Goricah, Podpeška cesta 380	18. 10. 2016
parkirišče pri Domu krajanov Vnanje Gorice	19. 10. 2016
parkirišče pri Občini Brezovica – Tržaška cesta 390	20. 10. 2016
OBČINA DOBROVA-POLHOV GRADEC	
parkirišče pri KS Polhov Gradec	24. in 25. 10. 2016
pri gasilskem domu v Dobrovi	2. in 3. 11. 2016
OBČINA MEDVODE	
pri KS Smlednik	7. 11. 2016
pri KS Pirniče	8. 11. 2016
parkirišče pri BC Mercatorju Medvode	9. 11. 2016
pri gasilskem domu v Preski	10. 11. 2016

Servisne informacije

ZBIRNI CENTER BARJE

Cesta dveh cesarjev 101, Ljubljana
Telefonska št.: 051 671 787
Delovni čas:
od 1. aprila do 31. oktobra:
– od ponedeljka do sobote od 6. do 20. ure
od 1. novembra do 31. marca:
– od ponedeljka do sobote od 6. do 18. ure
– ob nedeljah in praznikih zaprto

ZAČASNI ZBIRNI CENTER POVŠETOVA

Povšetova 2, Ljubljana
Telefonska št.: 041 697 245
Delovni čas:
– od torka do sobote od 11. do 18. ure
– ob nedeljah, ponedeljkih in praznikih zaprto

CENTER PONOVNE UPORABE

Povšetova 4, Ljubljana
Telefonska št.: 082 054 363, 082 054 364
Delovni čas:
– od torka do sobote od 9. do 17. ure
– ob nedeljah, ponedeljkih in praznikih zaprto

ODLAGALIŠČE BARJE

Cesta dveh cesarjev 101, Ljubljana
Telefonska št.: 01 200 35 25
Delovni čas:
od 1. aprila do 15. maja:
– od ponedeljka do sobote od 6. do 20. ure
od 16. maja do 31. oktobra:
– od ponedeljka do petka od 6. do 20. ure
– ob sobotah do 14. ure
od 1. novembra do 31. marca:
– od ponedeljka do petka od 6. do 18. ure
– ob sobotah do 14. ure
– ob nedeljah in praznikih zaprto

PRIMESTNI ZBIRNI CENTRI

ZAČASNI ZBIRNI CENTER BREZOVICA

Kamnik pod Krimom 6, Preserje
Telefonska št.: 01 363 30 20
Delovni čas:
– ob sredah od 15. do 18. ure
– ob sobotah od 9. do 12. ure
– ob praznikih zaprto

ZAČASNI ZBIRNI CENTER IG

Območje čistilne naprave Matena
Telefonska št.: 01 280 23 12
Delovni čas:
– ob sredah od 13. do 17. ure
– ob četrtkih od 9. do 12. ure
– ob praznikih zaprto

ZAČASNI ZBIRNI CENTER MEDVODE

Dvorišče nekdanjega podjetja DONIT Medvode
(vhod s Ceste komandanta Staneta)
Telefonska št.: 031 303 712
Delovni čas:
– ob sredah od 14. do 17. ure
– ob sobotah od 9. do 12. ure
– ob praznikih zaprto

ZAČASNI ZBIRNI CENTER VODICE

Območje čistilne naprave Vodice (dostop s Kamniške ceste ali ceste Vodice – Bukovica)
Delovni čas:
od 1. maja do 30. septembra:
– ob sredah od 17. do 19. ure
– ob sobotah od 9. do 12. ure
od 30. septembra do 30. aprila:
– ob sobotah od 9. do 12. ure
– ob praznikih zaprto

ZBIRNI CENTER CERKLJE NA GORENJSKEM

Ob novem gasilnem domu v Cerkljah na Gorenjskem
Delovni čas:
– ob sredah od 13. do 18. ure
– ob sobotah od 8. do 13. ure
– ob praznikih zaprto

ZAČASNI ZBIRNI CENTER ŠKOFLJICA

Pod viaduktom Reber pod avtocesto pred vasjo Reber
Delovni čas:
od 2. novembra do 31. marca:
– ob sredah od 14. do 16.30
– ob sobotah od 9. do 12. ure
od 1. aprila do 31.oktobra:
– ob sredah od 15. do 18. ure
– ob sobotah od 9. do 12. ure
– ob praznikih zaprto

ZAČASNI ZBIRNI CENTER VELIKE LAŠČE

Za Domom krajanov Turjak
Delovni čas:
– ob sobotah od 8. do 12. ure
od 1. aprila do 30. septembra:
– ob sredah od 18. do 20. ure
– ob praznikih zaprto

Temna plat čokolade

Zdaj je že znano, da so kakav za čokolado, ki jo običajno kupite, na suženjskih plantažah pridelali otroci, ugrabljeni ali prodani iz zahodne Afrike. Na teh plantažah dela več kot dva milijona otrok. Najmlajši so stari pet let.

Če nočemo podpirati suženjskega dela otrok, izberimo izdelke s certifikatom **Fairtrade, Fair+, Rainforrest Alliance, Ecocert ali UTZ.**

FAIRTRADE

»Vedno pravijo, da čas spreminja stvari, v resnici pa jih moraš spremeniti sam.«
A. Warhol

Kolofon

Izdalo in založilo: Javno podjetje Snaga, d. o. o.

Priprava besedil: Nina Sankovič in Agencija Imelda, d. o. o.

Oblikovanje: Agencija Imelda, d. o. o.

Lektoriranje: Prolingus prevajanje, Maja Piškurič s.p.

Fotografije: Matjaž Štefančič, David Lotrič, Ana Kuščer, Nadja Stare, Veronika Savnik, Marko Lukunić, Doris Kordić, Črt Slavec, Anže Petkovšek, arhiv neprofitne organizacije Knjižnjica REČI, arhiv Pravične trgovine 3 MUHE, arhiv Kulturnega ekološkega društva Smetumet, arhiv civilne iniciative Zelemenjava, arhiv spletne trgovine EKO PLEME, www.pixabay.com in www.pexels.com.

Tisk: SET, d. o. o.

Naklada: 155.000 izvodov

Ljubljana, junija 2016

Za več informacij obiščite spletne strani www.snaga.si, www.mojiodpadki.si, www.ponovnauporaba.si ali nam pišite na e-naslov snagalj@snaga.si.

Pokličite nas. Na voljo smo vam na telefonski številki 01 477 96 00. Spremljajte nas na naši Facebook strani in Twitter profilu www.facebook.com/SnagaLjubljana https://twitter.com/Snaga_reuse

Pišite nam na naslov
Snaga, d. o. o.,
Povšetova ulica 6,
1000 Ljubljana.

Obiščite naš center za podporo in pomoč uporabnikom vsak delavnik od 8.00 do 14.30, ob torkih do 16.00 na Povšetovi 6 v Ljubljani.

Veseli bomo vašega obiska.

snaga

Mestna občina Ljubljana

LJUBLJANA Zmagovalka 2016
ZELENA PRESTOLNICA EVROPE
Pobuda Evropske komisije

Naj kava ne diši po denarju

Kava je takoj za nafto najbolj prodajana surovina na svetu, ki letno prinaša več kot 50 milijard dolarjev dobička. Zaslužek pobirajo velike multinacionalke, kmetje, ki kavo pridelujejo, pa velikokrat ne zaslužijo niti za preživetje. Zaradi nerealnih norm obiralci na polja jemljejo svoje otroke. Ti so skupaj s starši izpostavljeni hudi vročini, nošenju težkih bremen, pikom pajkov in kač.

Kavo, ki ne diši po denarju, lahko poskusite tudi v Ljubljani. Tine Čokl ekološko pridelano kavo iz pravične trgovine za trg praži sam. Vsaka kavna skodelica s kavo vrste arabika iz Etiopije, Ugande, Mehike in Nikaragve je posebna izkušnja.

Obiščite Cafe Čokl na Krekovem trgu 8.